

PONOVO O VLADIMIRU ČOPIĆU

Ivan Očak

Mogao bih da i ne odgovaram kritičaru koji svog kritičara stavlja pod navodnike, što će reći da ga ne smatra ozbiljnim. Činim to ipak, ne zbog Nikole Popovića i njegova uvredljivog tona, nego zbog toga jer mi je stalo do istine o Vladimiru Čopiću, a uz to se držim one stare izreke: da se u sporu rađa istina.

1. *Mjesto rođenja Jove Čopića, Vladimirova oca.* Nikola Popović tvrdi da nije nigdje i nikada tvrdio da je Čopićev otac Jovo rođen u Srbu, nego da tako »kaže policija«. Međutim, Popović ovo: »kako kaže policija« ne pobija niti stavlja u navodnike, već iznosi i prihvaća kao svoje. Ovome čak dodaje i »jednu zanimljivu pretpostavku o poreklu njegovog oca, o čemu je referisao veoma zanimljivo drug Antić«. Dakle, uz svjedočanstvo policije još i dokaz »druga Antića«. Ali niti jedan niti drugi dokaz (pa makar i pretpostavku) Popović ne odbacuje. Naprotiv, moju tvrdnju o rođenju Jove Čopića u Suvaji stavlja pod sumnju jer kaže da je »Suvaja udaljena od Srba 5—6 km«, što će reći da je to zapravo jedno te isto. Dakle, opet smo na na istom.

2. *Da li je Čopić ili Čopić?* Popovića smeta moje upozorenje o pisanju Čopićeve prezimena u literaturi. Osvrnuo sam se na to pitanje zbog jednog detalja u tvrdnji Popovićevoj koji nije točan. Naime, Popović kaže da je »drug Raspor jedini ispravno naveo ime, tj. da je on Čopić. To je sitnica, ali ako je već reč o jednom pouzdanom utvrđivanju činjenica iz života i rada Vladimira Čopića, onda je on Čopić, dakle »ć« i na kraju i na početku je »ć«. To ste mogli i da vidite i u dnevnicima iz njegove škole ovde na izložbi. Ja sam te njegove potpise vidio latinicom na zapisnicima Jugoslovenske grupe u Moskvi 1918. godine...« (Potcrtao I. O.)

Moja primjedba se odnosila na Popovićevo argumentaciju i to: 1. da Raspor nije jedini ispravno naveo Čopićevo ime, nego je to prvi ispravno naveo B. Hrabak, i 2. da nije bilo potrebno ići u Moskvu da vidi potpis jer sam tako shvatio njegov tekst. Ako je riječ o *originalu*, poznato je da je taj dokument u arhivu u Moskvi.

3. *Čopić u 1. srpskoj dobrovoljačkoj diviziji.* Moju primjedbu i objašnjenje o izbacivanju V. Čopića iz 1. srpske dobrovoljačke divizije Popović naziva »izmišljotinom«, jer sam naveo da su to dobro poznate činjenice o ko-

jima su pisali B. Hrabak i I. Očak. Osim toga, ja također govorim o isključenju Čopićevu iz divizije. Kako inače objasniti da je zbog *pobune morao* napustiti diviziju. Kao primjer navodim slučaj V. Mariona, I. Brkića i S. Hlavatija koji su isto tako bili isključeni. Ne kažem da Popović spominje Hlavatija, nego ovoga navodim kao primjer. Što se tiče tobože pogrešne »zamjene Pavića Hlavatijem«, pogreške nema jer se u jednom dokumentu Hlavati izričito spominje. U službenom izvještaju komandanta 1. srpske dobrovoljačke divizije, pukovnika Stevana Hadžića, načelniku Odeskog vojnog okruga od 12. svibnja 1916, izričito piše: »Imam čast da vas obavijestim da su bivši zarobljenici moje divizije, oficiri Ivan Brkić, Vladimir Čopić, Slavko Hlavati, mojom odlukom pod tajnim administrativnim brojem 87 i adm. b. 304 od 11. ovog mjeseca isključeni iz divizije i predani Odeskom vojnom komandantu zbog slanja u logor ratnih zarobljenika.«¹ I taj sam već dokument objavio, pa i zbog toga kažem da je to pitanje poznato.

Ne vidim neko protivurjeđe među mojim riječima da je Čopić iz divizije »izbačen« i da se »saglasio da ide natrag u logor«. On je iz divizije izbačen, a u logor je zaista išao dobrovoljno, jer je mogao birati da ide na poljoprivredni rad kod kakva veleposjednika, na rad u tvornicu i da bude primljen u rusku carsku vojsku. Međutim, nasuprot takvim mogućnostima Čopić se vraća dobrovoljno u logor. Uostalom, on sam govori o tome u autobiografiji. »Ali uskoro sam se uvjerio da srpski militaristi nisu bolji od austrijskih. Zbog odbijanja prisege *srpskom* kralju Petru (tada sam predlagao 'jugoslavenskom') mene su prolasili nepoželjnim. Dva mjeseca kasnije bio sam izbačen iz odreda i u svibnju 1916. vraćen sam u zarobljeništvo [...]«²

Što se tiče Popovićeve tvrdnje da oficir Kulumbatović (pogrešno, treba Kolombatović) koji je ubio Hlavatog »nije postojao, osim u Očakovoj mašti«, neka pogleda u spomenuti zbornik građe kojemu je sam bio sastavljač i gdje se to ime spominje na desetak stranica.

O bilješci 8 Popović zaključuje da se služim »neistinom« u vezi s brojnim stanjem 1. (pogrešno) Srpskoga dobrovoljačkog korpusa. Da me je potpunije citirao, stvar bi ispala drugačije. Naime, pisao sam: »[...] *Stotine hiljada zarobljenika radilo je na seoskim imanjima, na željezničkim prugama, u tvornicama* (potcrtano je Popović izostavio; I. O.) I tek jedan malio dio oko 40.000 Jugoslavena bio je poslan u Odesu [...]« Evo samo jedne potvrde. U izvještaju ruskog oficira Glavnom komandantu u Petrograd 17. kolovoza 1917. stoji: »[...] Od 42.000 dobrovoljaca korpusa, koji se izdržavao našim sredstvima, sad je ostalo svega 18.000 ljudi...«³

Dalje, za Popovića je »neistina« da je s Krfa poslana u Odesu grupa oficira i vojnika radi, kako sam rekao, »političke popune«. O slanju grupe u Odesu vidi u Popovićevoj zborniku str. 38—40. To nije, sigurno, sporno. Sporan je za Popovića cilj dolaska. Međutim, evo, što o tome govori instrukcija predana komandantu 1. srpske dobrovoljačke divizije, pukovniku Stevanu

¹ I. Očak, *Revolucionar Vladimir Čopić*, 331.

² Očak, *Revolucionar*, 353 (potcrtano u originalu).

³ Centralnyj gosudarstvennyj vojenno-istoričeskij arhiv (CGVIA), f. 2003, op. I, d. 686, list 231.

Hadžiću, prilikom odlaska s Krfa s grupom oficira i vojnika u Odesu. Ta je instrukcija objavljena u zborniku »Jugoslovenski dobrovoljački korpus u Rusiji 1914—1918« (izdanje Vojno-istorijskog instituta u Beogradu 1954, str. 19—20) i u njoj piše: »U celokupnom radu komandant pukovnik Hadžić kao i sav ostali naš starešinski kadar neka imaju na umu, da je potrebno da se od raznih dobrovoljačkih jugoslovenskih elemenata bivših austriskih vojnika dobiju čvrste, solidne, disciplinovane i srpskim idejama zadojene i oduševljene jedinice, koje će, predvođene našim odabranim oficirima i pod našim slavom ovenčanim zastavama, hteti ginuti za oslobođenje srpskog ognjišta i ujedinjenje Srpstva i Jugoslovenstva, bilo da se povedu protiv Bugara bilo protiv Austro-Nemaca ili Turaka.« I ovdje komentar sastavljača zbornika: »Dakle, od Hrvata i Slovenaca — oficira i vojnika — trebalo je stvoriti srpskim idejama zadojene jedinice...«

Zar to nije bila »politička popuna«?

4. *Da li je Čopić u štabu 4. armije sovjetske vojske Južnih republika obavljao specijalne zadatke?* Tvrdio sam da je Čopić u spomenutom štabu vršio dužnost ili bio određen za »specijalne zadatke«. To sam potvrdio s dva arhivska dokumenta. Naveo sam i jedan dokument u kojem je rečeno da je Čopić bio »agitator«. Za Popovića to nije uvjerljivo, jer on tvrdi da je Čopić bio samo agitator. Pa, dakako da je bio agitator, ali ovdje je riječ o tome kako je njegova dužnost označena u službenom dokumentu. Popoviću su potrebni dokazi za moju tvrdnju. Međutim, zar nije Čopićev odlazak u Rjazanj po vojnice da ih odvede u 4. armiju dovoljan dokaz za »specijalni zadatak«? Sličan je bio razlog njegovog odlaska (»s celju nabora dobrovoljceva«) u Nižnji Novgorod.

Čudno je da Popović svaku njemu tuđu interpretaciju objašnjava za »falsifikat«. Takav je slučaj i s mojom interpretacijom Čopićeva odlaska u Rjazanj. Protumačio sam njegov dolazak u Rjazanj i odvođenje »dobrovoljaca u Crvenu armiju« kao »mobilizaciju«. Popović se ne slaže s time da »dobrovoljce« treba mobilizirati, jer pod tom riječju podrazumijeva, čini se, samo nasilni akt. Ja, međutim, smatram da je svako pokretanje ljudi s određenim ciljem mobilizacija u najširem smislu te riječi.

5. *Da li je Čopić sudjelovao u borbama u Ukrajini 1918.* Ne bih se vraćao tom inače savršeno jasnom pitanju za svakoga tko je dokument pročitao i poznaje činjenice, ali umjesto da Popović prizna svoj javni promašaj ili da ga više ne ponavlja, naziva moje dokazivanje »zlonamjernim«. Da ponovim o čemu je riječ. Popović citira dokument u kojem kaže da je Čopić sudjelovao u borbama na Ukrajini za Grebenku, Romadan i Poltavu. Pokazao sam već ranije da je to bilo nemoguće jer je Čopić u to vrijeme kad su se spomenute borbe vodile bio u logoru. Sad Popović ponavlja svoju rečenicu: »Po jednom dokumentu izgleda da je Čopić u sastavu 4. armije učestvovao u borbama protiv nemačkih okupatora u Ukrajini i Grebenki, kod Romadana i kod Poltave [...]« Popović je dakle najprije naveo dokument, doduše pod nekom sumnjom, (»izgleda«), ali ga nije odbacio, jer ako se ističe kao poznavalac biografije

Čopića morao je znati da je Čopić u to vrijeme bio u logoru i to je trebalo reći. Ja ga upozoravam na taj propust, a on to naziva »zlonamjernim«.

6. *Vladimir Čopić i Odjeljenje Južnih Slovena pri Narodnom komesarijatu za pitanja nacionalnosti.* Popović kaže: »Ja dokazujem da Odjeljenje nije ni osnovano ni u julu ni u avgustu 1918. godine te da Čopić u njemu nije ni radio«. Dakle, Odjeljenja prema Popoviću, nije bilo, a Čopić u njemu nije radio. Ja tvrdim obratno. Uz to mi Popović predbacuje da ja navodim tri datuma za osnivanje Odjela. Doista! Prvi je 25. srpanj kad je predana molba u Komesarijat za nacionalne poslove da se dopusti organiziranje u njegovu sastavu Odjela za Južne Slavene. Tu su molbu potpisali u ime Bugara D. V. Jurković, Srba F. F. Drobnik, Hrvata V. I. Čopić, Slovenaca D. Godina. O tome sam pisao u jednom svom radu još 1957. U svojoj knjizi: »U borbi za ideje Oktobra«, objavljenoj 1976, kažem da je Sovjetska vlada 26. srpnja takav Odjel osnovala. U knjizi posvećenoj Čopiću (»Vojnik revolucije« izdanoj 1980) pisao sam: »Već 27. srpnja 1918. godine Odjel Južnih Slovena u sastavu Narodnog komesarijata za nacionalne poslove bio (je) organiziran [...]« (str. 54) Prema tome, treći datum je potvrda da je Odjel već organiziran, tj. da već postoji i radi. Toliko što se tiče datuma. Da vidimo sada što dokumenti kažu o postojanju i radu Odjela. Za informaciju Popoviću navodim da u Centralnom državnom arhivu Oktobarske revolucije u Moskvi postoji dosje Narodnog komesarijata za nacionalna pitanja u fondu 1318 pod brojem 38 u kojem se čuvaju dokumenti Odjela Južnih Slovena. Dosje nosi krajnje datume od 23. svibnja 1918. do 4. veljače 1919. Navest ću samo neke dokumente u tom dosjeu. Osim spomenutog dokumenta od 25. lipnja slijedeći je dokument pismo Narodnog komesarijata za nacionalne poslove od 2. kolovoza Birou za štampu u kojem se daje ispravak na objavu u štampi prema kojoj se za rukovodioca Odjela Južnih Slovena određuje ne S. Marković nego Vukašin Marković.

Dokument s datumom 15. kolovoza govori o tome da se moli Jugoslovenska komunistička grupa da se za pomoćnika šefa Odjela Južnih Slovena odredi Vladimir Čopić i da mu se da punomoć »da organizira Odjel za vrijeme otustva šefa Odjela V. Markovića koji se sada nalazi na čehoslovačkoj fronti i nezna se kad će se vratiti«. Ovdje pod »organiziranjem Odjela« sigurno treba shvatiti uređenje i vođenje.

Iz dokumenta od 25. kolovoza vidi se da je pod rukovodstvom V. Čopića razrađen »Opći plan rada Odjela Južnih Slovena«, koji sam već ranije objavio.

Dokument s datumom 10. rujna govori o razradi dva žiga za Odjel: 1. žig »Narodni komesarijat nacionalnosti. Odjel Južnih Slovena«, 2. žig: »Odjel Južnih Slovena. Vojna sekcija« (str. 10).

Daljnji dokument od 18. rujna je dopis koji je uputio Odjel Južnih Slovena u Narodni komesarijat za nacionalna pitanja, a u kojem su imena članova Odjela. Prema tom spisku:

Vukašin Marković je šef Odjela
Smilov S. Petar je član kolegija
Čopić Vladimir je član kolegija

Matuzović Ivan je član kolegija
Ferenčak Ivan je sekretar (str. 11)

Narodni komesarijat za pitanja nacionalnosti šalje u Odjel Južnih Slavena 7. listopada spisak registriranih Južnih Slavena u gradu Plesse-Ivanovo Voznesenske gubernije (str. 12).

U dokumentu od 9. listopada Narodni komesarijat poziva sve odgovorne radnike iz Odjela Južnih Slavena da se jave u subotu 12. listopada u 11 sati u komesarijat radi ispitivanja o djelatnosti Odjela Južnih Slavena. Tu je rečeno da se mogu javiti i oni članovi Partije koji nisu članovi Odjela, ali mogu dati informacije o njegovu radu (str. 13). Riječ je o sukobu koji je izbio između šefa Odjela i nekih članova Partije (str. 14—15).

Zanimljiva je također informacija Narodnog komesarijata od 22. listopada u kojoj se kaže da je primljen zapisnik izvanredne konferencije Jugoslavenske komunističke grupe RKP(b). U zapisniku se navodi da su na konferenciji predloženi u sastav rukovodstva Odjela ovi drugovi: za šefa Odjela izabran je Ivan Matuzović, koji je dobio prilikom glasanja 22 glasa, i Vladimir Čopić, koji je dobio 14 glasova. Dokument su potpisali kao predsjednik V. Čopić i kao sekretar I. Vuk (str. 26). Osim ovog pitanja na dnevnom redu izvanredne konferencije pod točkom 4 stajalo je: »Izvještaj o radu Odjela Južnih Slavena u sastavu komesarijata za nacionalne poslove. S referatom o tome istupio je V. Marković, a s dopunom referatu V. Čopić. Na konferenciji su određeni za rad u Odjelu: I. Matuzović, V. Čopić, S. Hlavati, I. Brkić, Jović i Milanković. Osim toga zapisan je zaključak: »Zaključuje se da se predlože u Narodni komesarijat za nacionalne poslove zbog potvrde drugovi Matuzović i Čopić kao kandidati za položaj šefa Odjela Južnih Slavena« (str. 27).

Iz pisma Jugoslavenske komunističke grupe RKP(b) od 19. studenog 1918. Narodnom komesarijatu za nacionalne poslove vidi se da se traži mišljenje o zatvaranju Odjela. Napokon, nešto kasnije Jugoslavenska grupa javlja Narodnom komesarijatu da su Vladimir Čopić i Ivan Matuzović, koji su ranije bili predloženi u Odjel Južnih Slavena, određeni i delegirani za ilegalni partijski rad u Austriji (str. 32).

Osim spomenutih postoje i drugi dokumenti (djelomično objavljeni) koji govore o radu i djelovanju Odjela Južnih Slavena. Mislim da građa koju sam naveo dovoljno potvrđuje djelovanje Odjela unatoč Popovićevu negiranju o njegovu postojanju i djelovanju, te radu u njemu Vladimira Čopića.

Da bi dokazao moju »protivurječnost«, Popović zagledava u razna moja djela objavljena u razna vremena. Mislim da na taj način nije teško naći protivurječja jer, kao što se zna, svaki autor usavršava svoja djela ili dorađuje probleme koje dodiruje, zavisno o novim pronađenim činjenicama i novoj građi. Bilo bi zaista nenormalno ne dopunjavati ili ne ispravljati svoje tvrdnje, ako za njih postoje novi podaci.

Popović mi nadalje predbacuje »falsifikat« dokumenata. On citira dokument od 26. kolovoza 1918. i kaže: »U originalu stoji buduće vrijeme (»će raditi«, »zauzimaće«), a Očak to pretvara u sadašnje vreme (»radi«, »zauzimaju«). Ispada da ja zaista krivotvorim svjesno dokument. Međutim, u ruskom originalu citat koji on donosi glasi: »Otdel *rabotajet* v postojannom kontakte s komunističeskoj gruppoj južnyh slavjan. Otvetstvennyje posty v otdel *zanimajut*

toljko členy kommunističeskoj partii i gruppy«. ⁴ Iz ovoga se može jasno vidjeti da ja nisam izmislio sadašnje vrijeme, nego je ono sadržano u ruskom originalu.

Što se tiče »Spiska svih radećih u grupi i komesarijatu za poslove nacionalnosti Južnih Slavena« iz mog je teksta doista ispala riječ »grupi«, dakako, ne namjerno, ali Popović i to kvalificira kao falsifikat. Po »Spisku« je Jozo Sorić zaista slagar, u originalu »naborščik pri našej gazete«, Milan Paunović je kod mene kolporter, a Vukićević isto kolporter. Prema Popoviću je u »Spisku« bilo 27 lica, ali ta cifra nije točna jer čitav »Spisak« sadržava 42 lica, među kojima je pod brojem 35 Vladimir Čopić, zapisan kao sekretar. Dokument nema datuma pa sam iznio pretpostavku, budući da je Čopić u kolovozu bio sekretar Jugoslavenske komunističke grupe, da je dokument nastao u toku kolovoza. Međutim, Popović ima drugu pretpostavku s kojom se ja ne mogu složiti:

Popović kaže da je prvi dokument u kojem se govori o »stvarnom sastavu Odjela« pismo Odjela od 18. rujna 1918. gdje je iznesen personalni sastav Odjela Južnih Slavena a u njemu je i Čopić. Zar je Popović zaboravio svoju kategoričnu izjavu o tome da Odjel nije postojao, a da ni Čopić nije radio u njemu? Zatim, zar ne zbunjuje Popovića i datum 18. rujna, jer Čopić je u to vrijeme još na službenom putu, a i sam Popović navodi da će se Čopić vratiti u Moskvu tek 10. rujna.

Popović me ispravlja u datumu kad je Čopić postao predsjednik Jugoslavenske komunističke grupe. Međutim, i on griješi, jer je Čopić izabran 21. studenog za predsjednika, a i konferencija austrougarskih komunista nije bila 4. XI, kako on tvrdi, nego upravo 9. XI.⁵

7. O članstvu KP. Da bismo objasnili ovo pitanje, kojim se Popović, kako priznaje, nije bavio, navest ću još jednom činjenice, bez obzira na njegove uvredljive zaključke. Da bih objasnio kako stvari stoje i tko je u pravu, navest ću nekoliko izvora o članstvu Vladimira Čopića u Partiji.

- 1) Anketni list studenta Međunarodne lenjinske škole (1926).
- 2) Osobni karton predavača i naučnog radnika KUNMZ-a (Komunistički univerzitet nacionalnih manjina Zapada) od 1. IV 1927.
- 3) Odgovori na pitanja biografske ankete Kominterne od 16. IV 1932.
- 4) Anketa delegata VII kongresa Kominterne (ljetu 1935).
- 5) Kadrovski list-anketa španjolskog borca sastavljen 16. IV 1938.

U izvoru ad 1 stoji: Član KP od 1918, broj partijske knjižice 49806.

U izvoru od 2 stoji: Član SKP(b) od 1918. od ožujka do studenog. Član KPJ od studenog 1918.

U izvoru ad 3 stoji: Član KP od svibnja 1918 [RKP(b)]

U izvoru ad 4 stoji: Član SKP(b) od svibnja 1918.
Član KPJ od 1919. do 1925.

⁴ Citirano prema ruskom originalu: Učestije jugoslavskih trudjaščihsja v Oktobarskoj revoljucii i graždanskoj vojne v SSSR. Sbornik dokumentov i materijalov. Moskva 1976, 169.

⁵ Isto, 202, 205.

Član SKP(b) od studenog 1925.

Član KPJ od 1932. do 1934.

Član SKP(b) od 1934.

U izvoru ad 5 stoji: Od 1918. član Jugoslavenske komunističke grupe.

Od 1919. do 1924. u raznim ćelijama KPJ.

Od 1926. do 1929. u ćeliji Međunarodne lenjinske škole.

Kao što se vidi, ti su podaci davani u razna vremena i na različitim mjestima. Članstvo KP zapisano je u svima istim datumom osim dokumenta ad 2 u kojem je netočno naveden ožujak (mjesto svibnja), o čemu sam već govorio. U dva slučaja kasnije Čopić ponavlja datum: svibanj 1918. što je točno, jer je u svibnju organizirana Jugoslavenska komunistička grupa kojoj je on od prvog dana pripadao. Riječ je o pogrešci samog Čopića. Članstvo KPJ datira se u svim slučajevima 1919. godinom i samo u ad 2 studenim 1918. Mislim da ovdje nema protivurječja; očividno je da je Čopić u to vrijeme, kao student Međunarodne lenjinske škole smatrao početkom KPJ stvaranje partijskog rukovodstva CK KP(b)SHS u Moskvi. Međutim, kako vidimo, kasnije je svoje mnijenje izmijenio i u svim slučajevima datirao članstvo u KPJ godinom 1919, kad je Partija doista organizirana. Prema tome, ovi Čopićevi podaci mogu samo na prvi pogled izazvati nesporazum.

8. O stvaranju KP(b)SHS. Izrazio sam neslaganje s Popovićem u njegovu tumačenju postanka KP(b)SHS i njezinu poistovjećivanju s KPJ. Popović me ispravlja u datumu osnutka KP(b)SHS -- ne 7. XI, kako ja smatram, nego 5. XI. Razlika u našem tumačenju datuma u tome je što ja uzimam 7. XI, dan konstituiranja rukovodstva odnosno CK KP(b)SHS, dok Popović uzima kao početak izvanrednu sjednicu Jugoslavenske komunističke grupe na kojoj je osnivanje objavljeno. Ali, s obzirom na to što se nije radilo o osnivanju posebne partije već samo rukovodstva koje treba da prijeđe u zemlju, smatrao sam da je ispravnije uzeti kao početak konstituiranje rukovodstva koje se i nazivalo Zagranični tj. inozemni Centralni izvršni komitet (CIK).

Ne slažem se s Popovićem u ocjeni uzroka za osnivanje KP(b)SHS. Popović kaže da je ona osnovana »na osnovu rezolucije«. Trebao bi odgovoriti na pitanje kako se ona organizira na takvim osnovama, ali on samo tvrdi da tako smatraju osnivači kojih imena ne navodi nego odmah prelazi na pitanje svjetske revolucije koja da je uzrok stvaranju KP(b)SHS. Ja kritiziram zaključak historičara Popovića, a ne rezoluciju. A što se tiče parole »svetske revolucije«, kažem da ona u to vrijeme nije odgovarala stvarnosti i da je kod boljševika skidana s dnevnog reda već s obzirom na to da do svjetske revolucije nije došlo odmah kako su to potkraj 1919. boljševici pretpostavljali.

Dalje Popović kaže da nije nigdje rekao da su socijaldemokrati izdali. Da ponovim što je napisao: »Uzrok osnivanja KP(b)SHS, na osnovu rezolucije, bio je taj što je nedostajala partija proletarijata u našim krajevima (socijaldemokrate su ga izdale...)« (potertao I. O., Čopić, 82)

Popović me kritizira kako to da ja »neću da shvatim« karakter Jugoslavenske grupe RKP(b) i karakter KP(b)SHS. To isto, prema Popoviću, nije

mogao da shvati ili je na svoj način učinio B. Hrabak. Popović kaže dalje da Jugoslavenska grupa nije bila samostalna, nego je bila sastavni dio RKP(b). U tome vidi razliku s KP(b)SHS. Ja, međutim, tvrdim da su obje te organizacije bile zavisne o RKP(b). O tome se možemo lako uvjeriti kad vidimo da je i jedna i druga imala u zagradi (b), tj. boljševika i da je materijalno zavisila o RKP(b). Moja tvrdnja se dalje osniva na programskim dokumentima i jedne i druge organizacije. U prvoj točki rezolucije Jugoslavenske komunističke grupe od 16. svibnja 1918. stoji: »Uzimajući u obzir razjedinjenost našeg jugoslavenskog komunističkog pokreta i odsutnost jedinog centra za sve iskreno odane stvari revolucije drugove, mi koji živimo u Moskvi jugoslavenski komunisti organizirali smo Jugoslavensku komunističku emigrantsku partiju, kako bi na taj način izvršili organizaciju svih Jugoslavena koji stoje na platformi komunističkog programa i zaštite Sovjetske vlasti [...] 2) Jugoslavenska komunistička emigrantska partija smatra se sekcijom Svesavezne komunističke partije (potertao I. O.) i moli u tom smislu potvrdu sa strane Sverusijske komunističke partije; 3) Idući za interesima jugoslavenskog proletarijata koji se nalazi u granicama Sveruske Federativne Sovjetske Socijalističke Republike, smatramo za potrebno osnivanje Jugoslavenskog odjeljenja pri Narodnom komesarijatu za nacionalne poslove, slično čehoslovačkom odjeljenju [...]»⁶ Citirao sam namjerno sve tri točke programa da se vidi ne samo pripadnost SKP(b) nego i zapis u programu o osnivanju Južnoslavenskog odjela.

Slična je i Rezolucija KP(b)SHS. U prvoj točki je zaključeno »da se osnuje Komunistička partija (boljševika) Srba, Hrvata i Slovenaca, kao jedina i prava i neustraišiva pobornica oslobođenja jugoslovenskog proletarijata«, druga točka traži da »ta partija zasnuje svoju delatnost na programu i statutu RKP(b)« i mora se u svojoj borbi u principu rukovoditi s njenim tezama.⁷ U dokumentu nema ni riječi o »socijalnoj revoluciji«, kako to Popović tvrdi. U čemu on onda vidi u KP(b)SHS »gotovo sve osebine političke partije, istina u začetku«, dok ih u Jugoslavenskoj komunističkoj grupi navodno nema. Na osnovu takvog tumačenja Popović donosi i nelspravan zaključak da je između ovih dviju organizacija postojala »suštinska razlika koja se ogledala u programu i cilju, samostalnosti i delatnosti«. Smatram naprotiv da je razlika među tim organizacijama bila samo u nazivu, da je to bila u suštini ista organizacija koja je uzela drugi naziv pred odlaskom u zemlju, nadajući se da će stvaranjem CIK i Zagračničnog biroa postati u zemlji rukovodstvo buduće KPJ.

Daljnje neslaganje s Popovićem tiče se mog citiranja, točnije interpretiranja njegove tvrdnje o »raspadanju« CIK-a u zemlji i njegovu pasiviziranju. U svom radu dokazivao sam — i mislim dovoljno dokazao — da se članovi CIK u zemlji nisu pasivizirali, nego da su nastavili vrlo intenzivnu djelatnost na organiziranju KPJ. Pa zar i organizacija »Pelagićevaca« u Vojvodini, na čelu s V. Čopićem, N. Kovačevićem, L. Vukićevićem i drugima, ne govori o aktivnosti članova CIK-a, zar sva njihova djelatnost na konkretnoj organizaciji prvog kongresa SRPJ(k) odnosno KPJ ne govori o istom?! A što se tiče raspadanja CIK-a, o tome nisam ništa ni govorio.

⁶ Isto,

⁷ Isto, 208.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Ivan KAMPUŠ
Bernard STULLI
Jaroslav ŠIDAK

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Jaroslav ŠIDAK

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretplate i narudžbe šalžite na adresu:
Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 500 din.

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.

Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — prosinac 1982.